

วารสารสมุนไพร

วารสารสมุนไพร

ธงชัย สุขเสวต*

รัชณี จันทรเกษ†

คอลัมน์วารสารสมุนไพรการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอเอกสาร
สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมไปจัดพิมพ์เป็นเล่มสารานุกรมของหน่วยงาน ซึ่งหวังว่าจะเป็นประโยชน์
ในการค้นเอกสารอ้างอิง และการวิจัยไม่ซ้ำซ้อน.

ฤทธิ์ต่อระบบประสาทของพืชกระท่อมและสาร
ไมทราไจนีน*

Farah W. Suhaimi¹, Nurul H.M. Yusoff¹,
Rahimah Hassan¹, Sharif M. Mansor¹,
Visweswaran Navaratnam¹, Christian P.
Müller², Zurina Hassan¹

¹Centre for Drug Research, Universiti Sains
Malaysia, 11800 Minden, Penang, Malaysia

²Department of Psychiatry and Psychotherapy,
Friedrich-Alexander-University Erlangen-
Nuremberg, Schwabachanlage 6, 91054
Erlangen, Germany

Brain Research Bulletin. 2016;126(Pt 1):29-40.

พืชกระท่อม (*Mitragyna speciosa* Korth.)
เป็นพืชพื้นถิ่นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบ
ได้ใน เมียนมาร์ ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย

* คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

† สำนักงานข้อมูลและคลังความรู้ กรมพัฒนาการแพทย์
แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

อินโดนีเซีย เป็นต้น โดยมีการนำมาใช้ในทางการ
แพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านมานาน และยัง
ใช้ในการกระตุ้นให้สามารถทำงานได้อย่างอดทน
และทำงานหนักได้เป็นเวลานานในกลุ่มเกษตรกร
และผู้ใช้แรงงาน ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีการใช้เพิ่มขึ้น
อย่างกว้างขวางในที่อื่น ๆ ของโลก ทั้งในยุโรปและ
อเมริกา จากฤทธิ์คล้ายฝิ่นและโคคาของพืชกระท่อม
บทความนี้จึงทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ
สารไมทราไจนีน (mitragynine) และสารสกัดอื่น ๆ
จากพืชกระท่อม ซึ่งพบว่า สามารถกระตุ้น reward
system ของสมอง ทำให้มีความสุข มีฤทธิ์แก้ปวด
ลดการอักเสบ ลดอาการซึมเศร้า คลายกล้ามเนื้อ
และยังสามารถลดอาการถอนยาจากสารเสพติด
มอร์ฟีนและเอทานอลได้ แต่การใช้เป็นเวลานานก็
อาจลดความจำในสัตว์ทดลอง จากการศึกษาใน
มนุษย์ก็พบว่าถ้ามีการใช้พืชกระท่อมเป็นระยะเว
นานอาจทำให้เกิดการติดยา (dependence) ทนยา
(tolerance) และเมื่อหยุดใช้พืชกระท่อมก็ทำให้เกิด
อาการถอนยา (withdrawal symptom) ได้ นอก

จากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลไกการออกฤทธิ์ของสารไมทราไจนีนไว้ด้วย ซึ่งสรุปว่าสารไมทราไจนีนนี้มีศักยภาพทั้งในด้านการรักษาโรค แต่ก็อาจทำให้เกิดการติดยาได้ ซึ่งยังต้องการการการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมให้ได้รับข้อมูลที่แน่ชัดถูกต้องต่อไป

*Suhaimi FW, Yusoff NH, Hassan R, Mansor SM, Navaratnam V, Müller CP, et al. Neurobiology of Kratom and its main alkaloid mitragynine. *Brain Res Bull.* 2016;126(Pt 1):29-40.

การสำรวจการใช้พืชกระท่อมทางการแพทย์แบบดั้งเดิมและการใช้แบบใหม่*

Darshan Singh¹, Suresh Narayanan², Balasingam Vicknasingam¹

¹Centre for Drug Research, Universiti Sains Malaysia, 11800 Gelugor, Penang, Malaysia

²School of Social Sciences, Universiti Sains Malaysia, 11800 Gelugor, Penang, Malaysia
Brain Research Bulletin. 2016;126(Pt 1):41-6.

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าพืชกระท่อม (*Mitragyna speciosa* Korth.) เป็นพืชพื้นถิ่นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีการนำมาใช้ในการแพทย์แบบดั้งเดิมของประเทศแถบนี้และแพทย์พื้นบ้านมานาน รวมทั้งมีการใช้ในทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางภาคใต้ของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย แต่ในปัจจุบันมีการใช้เพิ่มขึ้นในประเทศทางตะวันตก ซึ่งพืชกระท่อมไม่ถูกควบคุมการใช้ตามกฎหมาย ทำให้กลุ่มผู้วิจัยนี้สนใจจะศึกษาการใช้แบบดั้งเดิมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการใช้แบบใหม่ทั้งในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศทางตะวันตก ซึ่งจากการศึกษาพบว่านอกจากการใช้

แบบดั้งเดิมแล้ว ก็มีการใช้พืชกระท่อมในทางนันทนาการ (recreation) เพิ่มมากขึ้น ทั้ง 2 ภูมิภาค โดยประเทศทางตะวันตกมีรายงานเพิ่มมากขึ้นในเรื่องพิษและอาการข้างเคียงที่อันตรายของพืชกระท่อมซึ่งไม่พบหรือพบน้อยมากในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการใช้กันมาอย่างยาวนาน ที่มีข้อมูลที่ชัดเจนถึงศักยภาพของพืชกระท่อมที่จะนำมาใช้ในการรักษาโรคในกลุ่มคนที่ใช้พืชกระท่อม โดยข้อมูลด้านลบจากทางฝั่งตะวันตก ถูกนำมาใช้ในการเพิ่มมาตรการควบคุมการใช้พืชกระท่อม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมทั้งในสัตว์ทดลอง และในมนุษย์ ถึงศักยภาพของพืชกระท่อมที่จะนำมาใช้ในการแพทย์ และผลเสียหรืออาการข้างเคียงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

*Singh D, Narayanan S, Vicknasingam B. Traditional and non-traditional uses of Mitragynine (Kratom): A survey of the literature. *Brain Res Bull.* 2016;126(Pt 1):41-6.

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาและสถานะทางกฎหมายของพืชกระท่อม*

Walter C. Prozialeck

Department of Pharmacology, Midwestern University Chicago College of Osteopathic Medicine, Downers Grove, IL 60515-1269.

Journal of American Osteopathic Association. 2016;116(12):802-9.

พืชกระท่อม (*Mitragyna speciosa* Korth.) เป็นพืชพื้นถิ่นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีการใช้ทางการแพทย์ดั้งเดิมของประเทศแถบนั้นมาเป็นเวลานาน และมีการนำไปสดมาเคี้ยวและนำไป

มาทำเป็นชาชง เพื่อลดอาการเหนื่อยล้า ลดอาการปวด และลดอาการถอนยาจากสารเสพติดพวกฝิ่น เฮโรอีน ในปัจจุบันพบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกามีการนำพืช กระต้อมมาใช้ในการรักษาด้วยตนเอง เพื่อรักษา อาการถอนยาและแก้ปวด โดยในงานวิจัยต่าง ๆ พบว่าพืชกระต้อมและสารสำคัญในพืชกระต้อม มี ประโยชน์ในทางเภสัชวิทยาอย่างชัดเจน แต่ก็พบมี รายงานเพิ่มขึ้นถึงอาการข้างเคียงที่เกิดขึ้น จากการ ใช้ผลิตภัณฑ์จากพืชกระต้อมเช่นเดียวกัน ทำให้ สำนักงานปราบปรามยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา (US Drug Enforcement Administration) มีแผนที่จะประกาศให้พืชกระต้อมและสารไมทราไจนีนจาก พืชกระต้อมเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 (Schedule 1 controlled substances) (เมื่อ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559) ทำให้เกิดมีการถกเถียง ต่อต้านขึ้นอย่างมากมายในสหรัฐอเมริกา ทำให้ ผู้นิพนธ์บทความนี้ ทำการทบทวนข้อมูลทาง วิทยาศาสตร์และสถานะทางกฎหมายของพืชกระต้อม เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาต่อไป

**Prozialeck WC. Update on the pharmacology and legal status of Kratom. J Am Osteopath Assoc. 2016;116(12):802-9.*

การใช้พืชกระต้อมในทางที่ผิดที่ศูนย์พิษวิทยา รามาธิบดี*

สารทริยา ตระกูลศรีชัย, อัจฉรา ทองภู, จารุวรรณ ศรีอาภา, สุนันท์ วงศ์วิเศษกร, ภาณี ฤทธิเลิศ, สมิง เก่าเจริญ, วินัย วานานุกูล.

ศูนย์พิษวิทยารามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

Journal of Psychoactive Drugs. 2013;45(5):404-8.

พืชกระต้อม (*Mitragyna speciosa* Korth.) เป็นพืชพื้นถิ่นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันมีการนำมาใช้ในทางที่ผิดเพิ่มขึ้น ทำให้มีการ ควบคุมการใช้เพิ่มมากขึ้นในหลายประเทศ แต่ก็ สามารถสั่งซื้อหรือหาได้ทางตลาดออนไลน์อย่าง กว้างขวาง และในบางร้านค้า โดยข้อมูลทางคลินิก ของพืชกระต้อมมีอย่างจำกัด กลุ่มนักวิจัยจากศูนย์ พิษวิทยารามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล จึงทำการศึกษาย้อน หลัง (retrospective study) ถึงความเป็นพิษและ อาการถอนยาที่เกิดขึ้นจากการใช้พืชกระต้อม ของ ผู้ป่วยที่เข้ามาทำการรักษาที่ศูนย์พิษวิทยารามาธิบดี ในช่วงระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2548-2552) พบว่ามี ผู้ป่วย 52 ราย ที่ใช้พืชกระต้อม โดยเป็นกรณีที่ใช้ รักษาอาการพิษ 40 ราย และรักษาอาการถอนยา 12 ราย โดยอาการพิษที่พบมากที่สุด คือ อาการใจสั่น (palpitation) รองลงมา คือ อาการชัก (seizure) สำหรับในกลุ่มรักษาอาการถอนยา พบอาการปวด กล้ามเนื้อ (myalgia) มากที่สุด รองลงมา คือ นอน ไม่หลับ (insomnia) อาการล้า (fatigue) ไม่สบาย ในอก (chest discomfort) เป็นต้น โดยไม่พบการ ตายของผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งผลการรักษาของทั้ง 2 กลุ่ม พบผลลัพธ์ในการรักษาที่ดี และออกจาก โรงพยาบาลได้

**Trakulsrichai S, Tongpo A, Sriapha C, Wongvisawakorn S, Rittilert P, Kaojareon S, et al. Kratom Abuse in Ramathibodi Poison Center, Thailand: A Five-Year Experience. J Psychoactive Drugs. 2013;45(5):404-8.*